

**BEHIN-BEHINEKO LANA,
ENPRESARIEN ESTRATEGIA
BAI HAZKUNDE-GARAIAIN,
BAI KRISIALDIAN**

Bilbo, 2009ko ekainak 29

AURKIBIDEA

- 0. Sarrera**
- 1. Behin-behineko kontratazioaren ondorioak**
 - 1.1. Enplegu-suntsiketa krisialdian**
 - 1.2. Soldata maila txikiagoak**
 - 1.3. Pobrezia-tasa handiagoa**
 - 1.4. Ezbeharren tasa handiagoa**
- 2. Behin-behinekotasuna, Europakoa baino handiagoa**
- 3. Ukituen izan diren gizarte-taldeak**
 - 3.1. Emakumeak**
 - 3.2. Gazte jendea**
- 4. Ondorioztapenak**

0- SARRERA

Enpresarien elkargoetatik eta haien inguruko komunikabideetatik lan-erreforma berriak eskatzen dituzte aldiro-aldiro, enpresariak enpresaren barruan duten erabaki-ahalmena eta boterea handitzeko asmoz.

Espainiako Estatuan onartu diren ondoz ondoko lan-erreformak eta gero, nabarmen handitu da lan-prekarietatea. Egoera horren adierazlerik larrienetarikoa bat behin-behineko kontratazioa da, askotan lege-iruzurrean egina.

Hazkunde-garaian behin-behineko kontratazioaz baliatu dira lan-kostuak merkatzeko (okupaturiko langile bakoitzeko kostua gutxiago igo da, Kontsumorako Prezioen Indizea baino) eta enpresarien etekinak ugaltzeko. Eta orain, krisialdian, behin-behineko kontratazioaz baliatzen ari dira, plantillak murrizteko, kosturik gabe eta arrazoitu beharrik izan gabe. Hori horrela, behin-behinekotasuna tresna estrategikoa da patronalaren eskuetan. Baina behin-behinekotasunean oinarritzen den lan-harremanen eredu horrek bere ondorioak dakartza, eta horren inguruan ez dute inoiz eztabaidatu nahi izan.

Txosten honetan behin-behinekotasunaren ondorioak errepasatuko ditugu banan-banan, bai egitura-ikuspegitik (soldatarik gabe geratu, lan-istripuen tasa...), bai egoera-ikuspegitik (zer gertatzen den oraingoan bezalako krisialdietan). Horretarako, hainbat informazio-iturri aztertuko dugu.

1. BEHIN-BEHINEKO KONTRATAZIOAREN ONDORIOAK

1.1. Enplegu-suntsiketa krisialdian

INEk publikaturiko Biztanleria Aktiboaren Inkestan (EPA), bistan dago 2009ko hiru hilabeteetan 36.900 lanpostu galdu direla Hego Euskal Herrian. Epealdi horretan bertan, 30.800 langilek galdu dute aldi baterako kontratua (13.300 emakume eta 17.500 gizon). Hau da, suntsitu den enpleguaren %83,5 behin-behinekoa izan da. Bestela esanda, egunean 342 behin-behineko lanpostu galdu dira, batez bestez, Hego Euskal Herrian.

Behin-behinekotasunaren tasa %22,2 izan da 2009ko lehen hiruhilekoan Hego Euskal Herrian, 3,2 puntu jaitsi baita (3,1 puntu emakumezkoen kasuan, eta 3,3 gizonezkoen kasuan).

Behin-behinekotasunaren tasa jaitsi bada, ez da izan mugagabeko kontratazioa igo delako, aldi baterako kontratuak berriro ez direlako baizik. Oso agerian geratu da, bada, behin-behineko kontratazioa enpresarien estrategian sartu dela, lanpostuak suntsitu ahal izateko, ezer arrazoitu beharrik izan gabe eta inolako kosturik gabe.

Eta oraingo krisi-egoeran INEMen erregistratu izan den kontratazio-motari dagokionez, esan behar dugu funtsean behin-behinekoa izaten jarraitzen duela. Izan ere, 2009ko urtarrila eta maiatza bitartean 318.276 lan-kontratu erregistratu dira Hego Euskal Herrian. Horietatik 288.925 behin-behinekoak izan dira, eta 29.351 mugagabeak. Hortaz, aurtengo lehenengo bost hilabeteetan erregistratu diren kontratuen %90,8 behin-behinekoak izan dira. Portzentaje hori apur bat handiagoa da, 2008ko epealdi berekoa baino (%89,8); beraz, sinatu diren kontratuetatik behin-behineko kontratuen portzentajea ere handitu da.

1.2. Soldata-maila txikiagoak

Eusko Jaurlaritzak argitaratu duen 2007ko Lan Merkatuaren Erroldan, argi eta garbi ikusten da behin-behineko kontratua duten soldatapeko langileek diru-sarrera txikiagoak izan dituztela, batez bestekoak baino.

Zehazkiago, Euskal Autonomi Erkidegoko (EAE) soldatapekoen batez besteko diru-sarrera 1.276,82 eurokoa izan da 2007. urtean, eta behin-behineko kontratua izan dutenena 1.033,3 eurokoa, hau da, 266,8 euro batez bestekoaren azpitik (%20,5 baxuago).

Are txarragoa da kontraturik ez dutenen egoera, 526,3 €-ko diru-sarrera izan baitute, batez bestekoa baino 773,8 euro gutxiago (%59,5 baxuago).

Bestalde, kontratu mugagabea duten langileek 1.375,1 € irabazi dute, 98,31 € batez bestekoaren gainetik.

16 eta 64 URTE BITARTEKO SOLDATAPEKO BIZTANLE OKUPATUEN DIRU-SARRERAK, KONTRATUEN ARABERA. EAE, 2007.

Kontratu-mota	Diru-sarreren batez bestekoa (€)
Finkoa	1.375,13
Behin-behinekoa	1.033,34
Kontraturik gabe	526,32
Batez besteko orokorra	1.276,82

Iturria: Lan Merkatuaren Errolda, 2007.

1.3. Pobrezia-tasa handiagoa

Pobreziaren eta Gizarte Desberdintasunen 2008ko Inkestaren datuei erreparatuz gero, pobreziaren itzala zein gizarte-mailataraino heldu den 2008ko ekitaldian ikus dezakegu. Horren arabera, pobreziaren tasa orokorra EAEn %4,1 da; landun biztanleriaren pobrezia-tasa, normala den bezala, baxuagoa da, %2,5ekoa. Hala ere, datu hori deigarria da, zeren langile-jendearen talde nabarmen bat pobrezian bizi dela nabarmentzen du.

Inkestak erakusten digun beste errealitate bat zera da: zenbat eta lan-baldintza prekarioagoak izan, orduan eta pobrezia-tasa handiagoa.

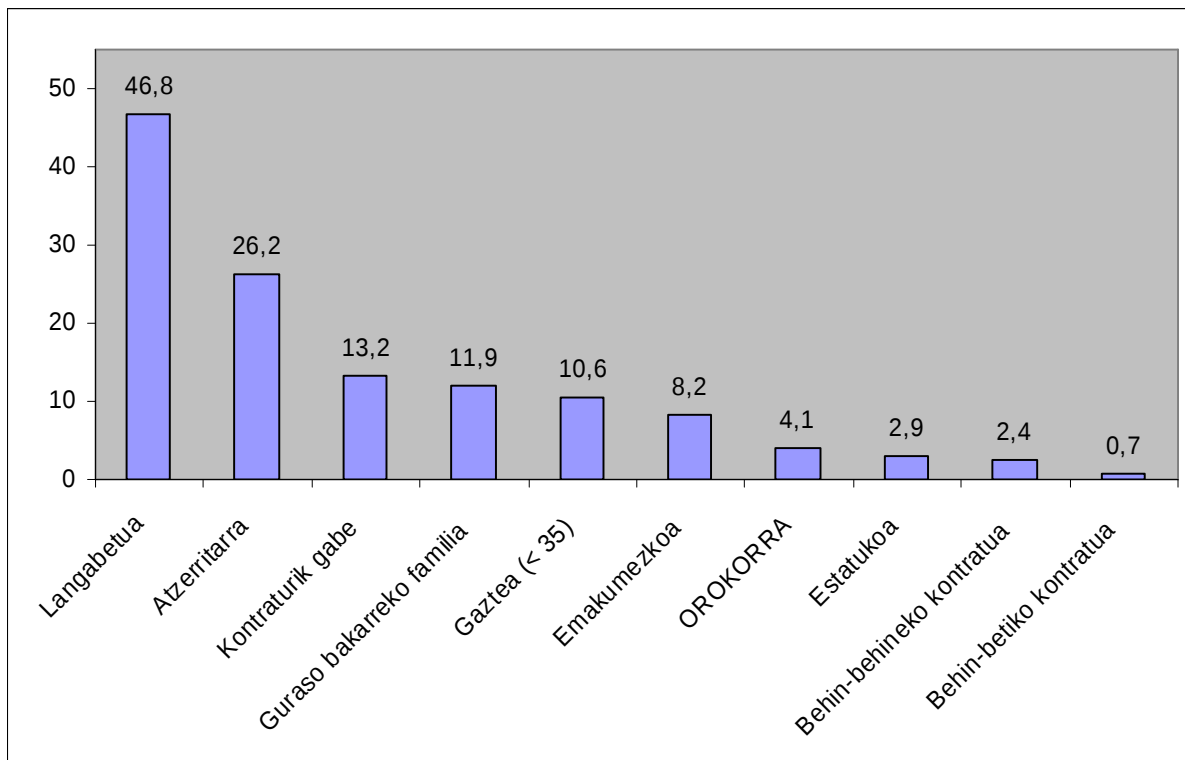
Familiaburuak behin-behineko kontratua duenean, pobrezia-tasa %2,4koa da. Aitzitik, familiaburuak kontratu finkoa duenean, pobrezia-tasa askoz txikiagoa da, %0,7koa. Egoera horrek argi erakusten du zein garrantzitsua den kalitatezko lan-sistema bat sortzea, beharrian guztiak betetzeko adinakoa. Ez da txiripazkoa izango beti gauza bera gertatzen bada: zenbat eta lan-egoera sendoagoa, orduan eta pobrezia gutxiago.

Are larriagoa da familiaburuak besteren kontura eta kontraturik gabe lan egiten duenean, orduan pobrezia-tasa %13,2ra igotzen baita, batez bestekotik 9,1 puntu gora.

Bestalde, zalantzan geratzen da langabezia-egoeren babes sistema publikoa; izan ere, langabeen ia erdiak (%46,8) pobrezian daude murgildurik. Gainera, behin-behineko

kontratua izatetik edo kontratu-gabe egotetik langabeziara pasatzeko aukera nabarmena da. Beraz, %2,4 edo %13,2ko pobrezia tasa izatetik %46,8koa izatera pasatzeko posibilitatea altua da.

POBREZIA-TASA FAMILIABURUAREN KOLEKTIBO MOTAREN ARABERA
(POBREZIA %). EAE, 2008.

Iturria: Pobreziaren eta Gizarte Desberdintasunen 2008ko Inkesta

1.4. Ezbehar –kopuru altuagoa

Behin-behineko kontratua duten langileek ezbeharrek pairatzeko arrisku handiagoa dute. 2008. urtean, Nafarroan, 1,5 bider istripu gehiago izan dute behin-behineko kontratudunek, langile finkoek baino.

EAEn istripu larri eta heriozko istripu traumatikoak 3 bider gehiago gertatu dira behin-behineko kontratudunengan, langile finkoengan baino. Istripu larri eta heriozko istripu ez-traumatikoen kasuan, 1,3 bider gehiago gertatu dira behin-behineko kontratudunengan, langile finkoengan baino.

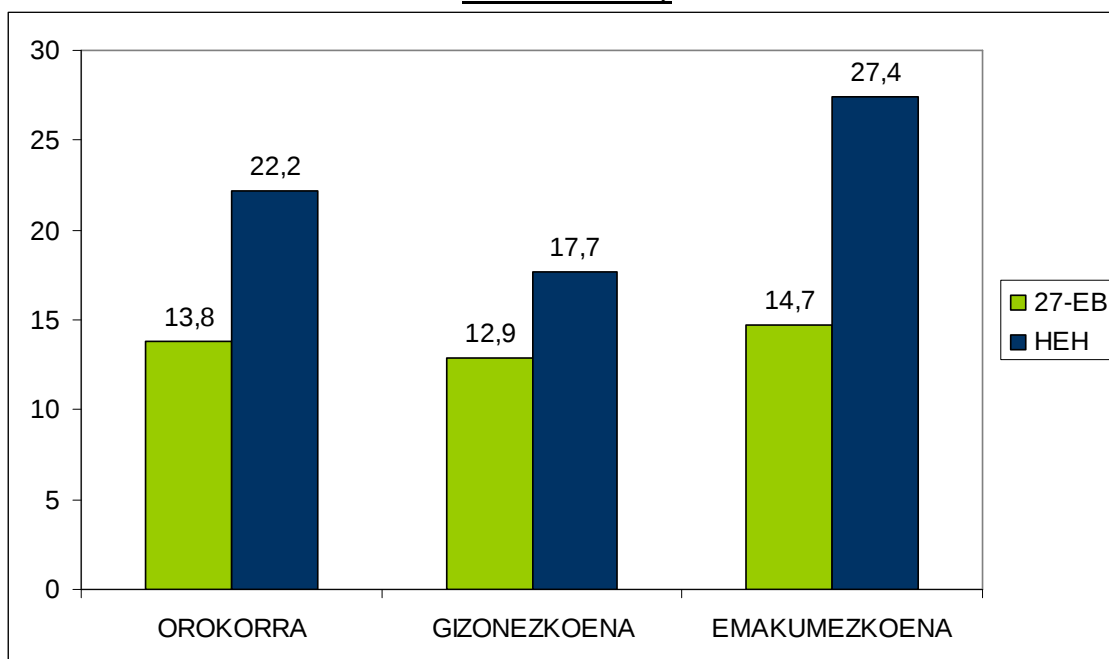
2. BEHIN-BEHINEKOTASUNA, EUROPAKO BAINO HANDIAGOA

Hego Euskal Herrian suntsitzen ari den enplegu gehiena behin-behinekoa da; hori dela-eta, behin-behinekotasunaren tasa beheraka doa; baina, hala eta guztiz ere, EB-27ko batez bestekotik askoz gorago dago. Zehazkiago, Hego Euskal Herriko behin-behinekotasun tasa 2009ko lehen hiruhilekoan %22,2koa izan da; 8,4 puntu gorago,

EB-27ko batez bestekoa baino (Europa-mailan dugun azken datua 2008ko laugarren hiruhilekoarena da: %13,8).

Europako datuekin dugun aldea nabaria bada gizonen kasuan, are nabariagoa da emakumeenean. Hego Euskal Herriko (HEH) gizonetzkoen behin-behinekotasunaren tasa %17,7koa izan da, EB-27ko %12,9aren aldean. Diferentzia, beraz, 4,8 puntukoa da. Emakumezkoen kasuan %27,4 izan da HEHan, 12,7 puntu gora EB-27ko batez bestekotik (%14,7).

BEHIN-BEHINEKOTASUN TASA OROKORRA, GIZONENA, ETA EMAKUMEENA (%)
EB-27 (2008ko IV HIRUHILEKOA) ETA HEGO EUSKAL HERRIA (2009ko I
HIRUHILEKOA)

Iturriak: INE, Eurostat

3. UKITUEN IZAN DIREN GIZARTE-TALDEAK

3.1. Emakumeak.

HEHko behin-behinekotasunaren tasa altuagoa da emakumeen artean (%27,4), gizonen artean baino (%17,7). Diferentzia 9,7 puntukoa da.

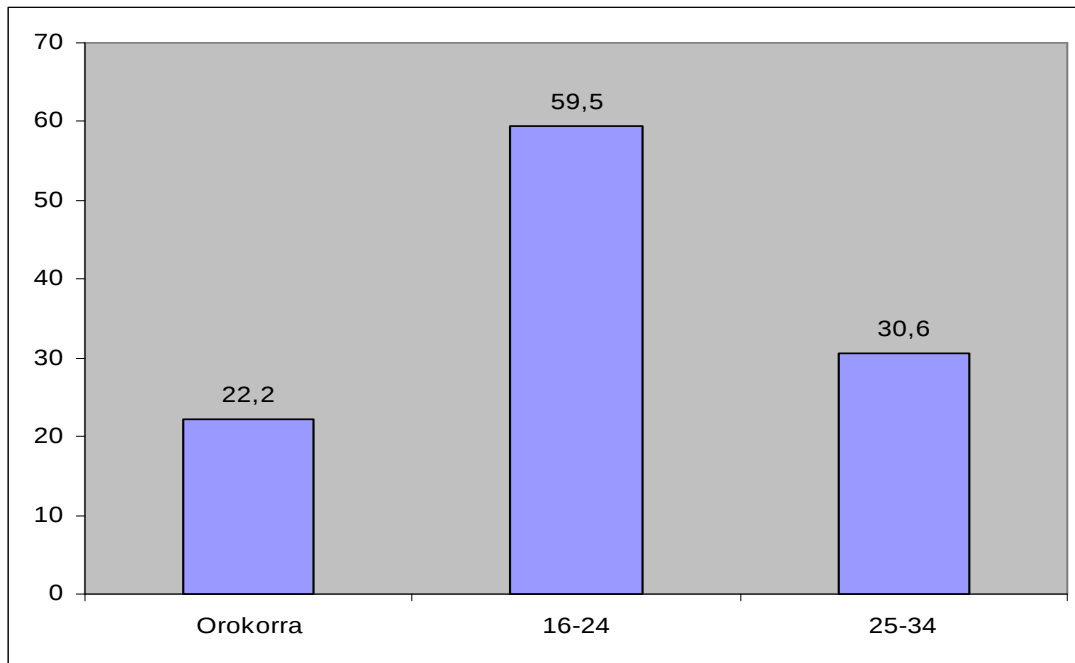
EB-27an ere badaude genero-desberdintasunak, behin-behinekotasunari dagokionez, baina ez HEHkoak bestekoak. Zehazkiago esanda, EB-27ko emakumeen behin-behinekotasunaren tasa %14,7 da, gizonena baino 1,8 puntu eskas gehiagokoa (%12,9). Hau da, hemen 7,9 puntu gorago gaude, EB-27an baino, generoen arteko tasen diferentzian.

3.2. Gazte jendea.

Behin-behinekotasunak eragin handiagoa du, baita ere, gazte jendearengan. Zehazkiago esanda, 16 eta 24 urte bitarteko gazteen behin-behinekotasunaren tasa

%59,5koa izan da laugarren hiruhilekoan HEHan, 37,3 puntu tasa orokorretik gora. 25 eta 34 urte bitarteko kasuan, behin-behinekotasunaren tasa %30,6koa izan da, 8,4 puntu tasa orokorretik gora.

BEHIN-BEHINEKOTASUNAREN TASA ADIN-TARTEKA (%).
HEGO EUSKAL HERRIA, 2009ko I HIRUHILEKOA.

Iturriak: INE

4. ONDORIOZTAPENAK

1. Enpresariak behin-behinekotasunaz baliatzen dira etekinak ugaltzeko, eta enpresetan duten erabaki-ahalmena zabaltzeko.
2. Behin-behinekotasunaren ondorioak oso txarrak dira langileentzat:
 - Norberaren bizitza-proiektua modu duinean egin ahal izatea erabat baldintzatzen du.
 - Krisi ekonomikoaz baliaturik, behin-behineko kontratudunak dira lehenengo kaleratzen dituztenak, ez baitago arrazoitu beharrik, eta kalte-ordaina, izatekotan, hutsaren hurrengoa izaten da.
 - Behin-behineko kontratudunek soldata txikiagoak jasotzen dituzte, langile finkoek baino.
 - Pobrezian sartzeko arriskua handiagoa da behin-behineko kontratua dutenentzat eta kontraturik ez dutenentzat.
 - Lan-ezbeharrak izateko arriskua ere handiagoa da behin-behineko kontratua dutenentzat.
 - Behin-behinekotasunak bereziki eraginpean hartzen dituen gizarte-taldeak emakumeak, gazte jendea eta etorkinak dira.
3. Onartezina da krisi ekonomikoaz baliatzea lan-prekarietatea areagotzeko, bai enpresetan, bai lan-erreformen bidez.